

PRIPREMA

za izvedbu nastavnog sata na stručnom ispitu

Predmet: klavir

Nastavna jedinica:
obrada zadane literature za III. razred osnovne škole

Pripravnica: Judita Paljević

Matična škola: GŠ Alberta Štrige, A. G. Matoša 4, Križevci

Mjesto održavanja oglednog sata: GŠ Vatroslava Lisinskog

Učenica: Ida Lovrenčić

Mentor: Ivanka Kordić, prof. savjetnica

Zagreb, 24. veljače 2012.

I. OBLICI NASTAVE:

- individualni

II. NASTAVNE METODE:

- preslušavanje
- usmeno izlaganje
- razgovor
- objašnjavanje glazbenih termina
- rješavanje problema
- poticanje kreativnosti
- čitanje notnog teksta
- imitacija
- postavljanje pitanja
- analiza notnog teksta
- uvježbavanje

III. ZADACI NASTAVE:

a) obrazovni:

- upoznati obrasce prstomete e-mola i princip podmetanja palca i premetanja ruke preko palca
- prepoznati glazbenu frazu
- prepoznati trodijelnu ABA formu
- upoznati formu menueta
- upoznati pojam "barokna polifonija"
- upoznati glazbenu formu teme s varijacijama
- upoznati učenika sa zvučnim efektima dobivenim korištenjem pedala
- stjecati samostalnost u vježbanju
- upoznati načine vježbanja
- samostalno odrediti dinamiku, tempo i agogiku

b) funkcionalni:

- razvijati slušnu predodžbu (kontrola tona)
- osvještavati elastičnost tijela i kontrolu pokreta kao preduvjet dobrog izvođenja

- usvajati naviku pravilnog držanja tijela
- razvijati neovisnost ruku
- usavršavati tehniku sviranja ljestvica, akorada te malih rastvorbi
- usavršavati legato, staccato i *cantabile* načine izvedbi
- razvijati osjećaj za kretanje i razvoj melodije
- usavršavati izvedbu pedala
- razvijati osjećaj za puls i metriku
- razvijati izražajne sposobnosti učenika
- razvijati maštu učenika
- razvijati osjećaj za tonske boje
- razvijati motoričke sposobnosti
- razvijati izvođačke sposobnosti
- razvijati vještinu pravilnog vježbanja
- razvijati analitičke sposobnosti
- razvijati sposobnost samoprocjene
- razvijati sposobnost pamćenja

c) odgojni:

- razvijati pozitivan stav i poštovanje prema umjetnosti
- stjecati radne navike
- razvijati otvorenost prema novim spoznajama
- razvijati naviku učenja s razumijevanjem
- razvijati samokritičnost
- stjecati strpljenje, upornost, samodisciplinu
- stjecati povjerenje u vlastite sposobnosti
- poštivati autorove ideje (točna reprodukcija zapisa)
- razvijati naviku redovitog i sistematičnog vježbanja
- razvijati samostalnost u radu
- poticati unutarnji doživljaj djela
- poticati interes za razdoblje baroka, klasicizma i romantizma
- poticati kreativnost

SADRŽAJ NASTAVNOG SATA

- e-mol harmonijska ljestvica paralelno i u protupomaku (mali protupomak) kroz četiri oktave, kromatska ljestvica od C kroz jednu oktavu paralelno, mala rastvorba i akordi kvintakorda i njegovih obrata troglasno ili četveroglasno i mala rastvorba i akordi smanjenog septakorda i njegovih obrata kroz dvije oktave
- H. Lemoine: Izbor etida, op. 37; Etida u C-duru
- J. S. Bach: Knjižica za W. F. Bacha
Menuet u g-molu, BWV 842
- I. Berković: Varijacije u G-duru
- D. Pejačević: Uspavanka, op. 2

TIJEK NASTAVNOG SATA

Trajanje sata: 30 minuta

Prije početka sata provjerit ću učionicu: jesu li na raspolaganju za održavanje nastave jedan ili dva klavira, jesu li za klavirima klavirski stolci, ima li još stolaca te koliko je velika učionica.

Uvod

Na početku sata oslovit ću učenicu imenom i predstaviti joj se. U kratkom razgovoru nastojat ću uspostaviti što bolji kontakt. Objasnit ću joj svrhu održavanja današnjeg sata i ohrabriti je. Kroz razgovor ću ukloniti njen eventualni strah ili tjeskobu.

Zamoliti ću je da se smjesti za klavir i pri tome ću provjeriti njezin smještaj za instrumentom: visinu stolca, udaljenost stolca od klavira i držanje tijela.

Planirano vrijeme: 1 minuta

Ljestvica: e - mol harmonijski

ZADACI

Obrazovni:

- upoznati obrasce prstometa e - mola i akorada
- osvještavati elastičnost tijela i kontrolu pokreta kao preduvjet dobrog izvođenja

Funkcionalni:

- razvijati slušnu predodžbu (kontrola tona)
- osvještavati pravilno držanje tijela, ruku i šaka
- razvijati neovisnost ruku
- usavršavati tehniku sviranja ljestvice, akorada te malih rastvorbi

Odgojni:

- razvijati samokritičnost i samostalnost u vježbanju

Prema nastavnom planu i programu za III. razred osnovne škole učenica svira ljestvicu kroz četiri oktave paralelno i u malom protupomaku. Kromatsku ljestvicu od C kroz jednu oktavu paralelno. Svira također kvintakord s obratima i smanjeni septakord s obratima akordijski i njihove male rastvorbe.

Zamoliti ću učenicu da odsvira ljestvicu. Kad završi istaknut ću što je dobro napravila. Pitat ću je zna li možda ona što bi se moglo bolje izvesti. Ako sama uoči što treba promijeniti, pitat ću je zna li kako postići tu promjenu te ću je usmjeriti na moguće odgovore. Ako kod izvedbe učenica nije sigurna u prstomet, objasnit ću joj princip prstometa *e - mola* koji sadrži dva položaja od kojih prvi tvore palac, drugi i treći prst, dok drugi položaj tvore palac, drugi, treći i četvrti prst. Pokazat ću joj i vježbe za lakše pamćenje prstometa koje će joj pomoći i za uvježbavanje spretnog podmetanja palca pod šaku i premetanje ruke preko palca.

Ljestvica se svira *legato*. Cilj vježbanja ljestvice je usavršavanje promjene položaja ruke, odnosno podmetanja palca i premetanja ruke preko palca, kao i tečno sviranje ljestvice u cjelini. Prilikom izvedbe ljestvice pozornost ću posvetiti ritmičkoj i tonskoj ujednačenosti. Pažnju ću usmjeriti i na vertikalnu artikulaciju prstiju iz korijena zgloba. Ako učenica bude svirala u bržem tempu pripaziti ću na ravnomjeran i precizan prijenos težine ruke s prsta na prst. Isto tako pripaziti ću na ujednačenost udara u obje ruke, bez naglaska na palac, kako se pri sviranju ljestvice u cjelini ne bi osjetila promjena položaja. Bude li učenica "lomila" prste u nokatnom članku upozorit ću je na to.

Tijekom obrade ljestvice pripaziti ću da prilikom sviranja ljestvice u cjelini podmetanje palca bude popraćeno popuštanjem u ručnom zglobu i laktu, pogotovo iza četvrtog prsta kako se ne bi narušio *legato*. Ručni zglob, lakat i podlaktica moraju se kretati zajedno s prstima paralelno s tipkama, pri čemu lakat slobodno visi kako bi se mogao nesmetano pokretati. Kod male rastvorbe kvintakorda i njegovih obrata obratiti ću pozornost na pravovremeno primicanje i odmicanje palca. Glavni zadatak je savladati raspone pojedinih intervala među prstima koji se moraju usvojiti do te razine da ruka automatizmom zauzme poziciju ovisno o tipu obrata. Pri obradi male rastvorbe kvintakorda i male rastvorbe smanjenog septakorda pripaziti ću na gipkost ručnog zgloba učenice. S druge strane, kod istodobnog sviranja akorada pripaziti ću na istodobnost udara svakog tona i na čistoću zvuka. Ton ne smije biti grub nego se mora proizvesti prirodnom težinom ruke, a nakon odsviranog akorda, fiksiranim prstima, odmah treba nastupiti relaksacija. Potrebna je i brza priprema, odnosno brzi skok na sljedeći akord bez traženja tipki što zahtijeva dobru koordinaciju, razmišljanje u naprijed i aktivnu pažnju.

Povremeno ću se kretati oko učenice da provjerim je li njezino držanje za instrumentom još uvijek pravilno. Zajedno ćemo ustanoviti što treba kod kuće samostalnim radom usavršiti do sljedećeg sata.

Planirano vrijeme: 5 minuta

H. Lemoine: Izbor etida, op. 37; Etida u C-duru

ZADACI

Obrazovni:

- prepoznati dvodijelnu AB formu

Funkcionalni:

- razvijati metakognitivne vještine (učiti kako vježbati šesnaestinske pasaže u različitim ritmovima, u različitim smjerovima te uz metronom zbog ujednačenosti tempa)
- usavršavati tehniku izvođenja *legata* i *staccata*
- razvijati osjećaj za puls

Odgojni:

- razvijati samokritičnost i samostalnost u vježbanju
- poticati unutarnji doživljaj djela
- poticati muzikalno izvođenje

Etida se sastoji od dva, A i B, dijela jednake duljine od kojih svaki počinje istom četverotaktnom frazom u obliku proširene i ornamentirane *C-dur* ljestvice. U A dijelu zatim slijedi niz tetrakorada koji dovode do slijeda od četiri silazne *G-dur* ljestvice. B dio nakon poznatog početka također sadrži niz silaznih tetrakorada nakon čega slijede četiri uzastopne uzlazne *C-dur* ljestvice. Sav se materijal ove etide odvija u desnoj ruci, dok lijeva ruka nosi pratnju u obliku izmjene dominante i tonike.

Zajedno ću s učenicom utvrditi sličnosti unutar ove etide, koje se fraze doslovno ponavljaju, a koje su slične. Kratka formalna analiza pogoduje razvoju glazbenog mišljenja učenice i omogućava bolje usvajanje i memoriranje notnog teksta.

Nakon što učenica odsvira etidu u cjelini, istaknut ću što je dobro napravila, a zatim ću je upitati da sama procijeni točnost svoje izvedbe. Zajedno ćemo pronaći vježbe za rješavanje tehničkih problema, ako ih bude bilo. Ti bi se tehnički problemi u ovoj skladbi mogli svesti na tonsku i ritmičku izjednačenost unutar položajnih figura u obliku tetrakorada i unutar izvođenja ljestvica koje uglavnom svira desna ruka. Tu je i problem repeticije, odnosno izmjene prstomete na istom tonu koji povezuje dvije ljestvice u slijedu. Konačno, posljednji tehnički problem bi moglo predstavljati sviranje akorada i dvohvata *legato* u lijevoj ruci. Ukoliko bude problema u izvedbi bilo koje od navedenih klavirskih tehnika prije svega ćemo je izolirati svirajući samo jednu ruku koja predstavlja problem u tom trenutku.

Ako izvedba protekne bez poteškoća razgovarat ćemo kako bi se etida mogla još bolje i ljepše izvesti. Razgovarat ćemo o fraziranju, dinamici i karakteru etide. Uočiti ćemo različite dinamičke oznake: *piano*, *forte*, *diminuendo* i *crescendo*, zapisane unutar skladbe te pokušati najuvjerljivije primijeniti zadanu dinamiku.

Planirano vrijeme: 5 minuta

J. S. Bach: Menuet u g-molu, BWV 842

ZADACI

Obrazovni:

- prepoznati dvodijelnu AB formu
- upoznati pojam “barokna polifonija”

Funkcionalni:

- razvijati osjećaj za puls i metriku
- razvijati osjećaj za kretanje i razvoj fraze
- razvijati slušnu predodžbu (osjećaj za raznovrsnost tona)

Odgojni:

- poticati interes za razdoblje baroka
- razvijati samostalnost vježbanja
- razvijati unutarnji doživljaj djela

Bachov *Menuet* je pisan u dvodijelnom obliku. A dio počinje u *g-molu*, a završava modulacijom u B-dur, s kojim započinje B-dio *Menueta*, da bi skladba na kraju tog drugog dijela *Menueta* završila u početnom, *g-mol*, tonalitetu. Tematski je sadržaj u oba dijela isti s karakterističnim ritmičkim i melodijskim motivom u gornjem glasu koji se sastoji od tri uzlazne note u obliku osminke i dvije šesnestinke. Ostatak gornjeg glasa prolazi u nizu osminki, dok lijeva ruka kroz cijelu skladbu izvodi dva glasa.

Nakon što učenica odsvira skladbu zamolit ću je neka sama ocijeni svoju izvedbu. Nakon što sama pohvalim elemente koji su uspješno izvedeni, posvetit ćemo se dijelovima koji nisu uspjeli.

Kao najzahtjevniju tehničku problematiku u ovoj skladbi, nerazdvojnu od interpretacije, izdvojila bih pravilno izvođenje polifonije. Umijeće sviranja polifonije usko je povezano sa slušnom predodžbom, odnosno radom na tonu. Zbog toga ću, ukoliko se ukaže potreba, s učenicom svaku dionicu proraditi posebno pažljivo slušajući kretanje glasova. Kako bih poboljšala što plastičnije vođenje glasova, pri istovremenom sviranju obje ruke, učenici ću predložiti da isproba metodu preuveličavanja, prekomjernog isticanja i stišavanja određenog glasa. U istu svrhu sugerirat ću i transponiranje dionica u druge registre tako da se gornji glas izvodi oktavu više nego u originalu. Ukoliko učenica izvodi skladbu napamet ova će joj vježba biti korisna i za provjeru memorije.

Interpretacija ove skladbe temelji se ponajprije na uočavanju i slušanju polifonije te na prepoznavanju teme i karakterističnih ritamskih motiva koji s promjenom tonaliteta mijenjaju i boju. Pokušat ću zato učenici predočiti tu razliku u tonalitetima usporedbom s različitim bojama i njihovim nijansama.

Nakon zajedničkog rada zamolit ću učenicu da odsvira *Menuet* u cijelosti te tako uočiti što je upamtila i usvojila od prethodnog rada.

Planirano vrijeme: 6 minuta

I. Berkovič: Varijacije u G-duru

ZADACI:

Obrazovni:

- upoznati formu teme s varijacijama

Funkcionalni:

- slušno prepoznati temu i njene varijacije
- razvijati metakognitivne vještine (učiti kako učiti ili vježbati)
- razvijati izvođačke sposobnosti i osjećaj za puls
- razvijati i usavršavati *legato*, *staccato* i *cantabile* načine izvedbi

Odgojni:

- poticati samostalnost procjene svoje izvedbe u odnosu na notni tekst (visina, trajanje tonova i agogičke oznake)
- razvijati samostalnost u radu

Tema se sastoji od četiri trotaktne fraze, od kojih su prve dvije identične, a druge dvije moduliraju iz osnovnog *G-dura* u paralelni *e-mol*. Prva varijacija je s temom identična u tempu, tonalitetu i dinamici, s malim izmjenama u osnovnom motivu, kod kojeg se ukida repetirani ton dodavanjem gornjeg i donjeg izmjeničnog tona. Druga varijacija je kontrastnog karaktera u odnosu na temu i prvu varijaciju. Napisana je u *andantino* tempu i *g-mol* tonalitetu zbog čega daje sjetnije ozračje, a melodijski je tek nešto izmjenjena s pokojom notom u gornjem glasu te obogaćena s osminkama u donjem glasu. Treća i posljednja varijacija također donosi promjenu u karakteru. Tempo se vraća u *allegretto*, a tonalitet u početni *G-dur*, s tim da je za ovu varijaciju najkarakterističnija promjena vrste udara, iz *legata* u *staccato*, koja je i vizualno očita. Međutim, treća varijacija ima najveći odmak od osnovnog tematskog materijala, a od osnovnog je karaktera teme zadržala osminski pokret i intervalske pomake u melodiji.

Zamoliti ću učenicu da odsvira skladbu. Nakon što završi pohvaliti ću je i reći što je dobro napravila. Zatim ću razgovarati s učenicom ne bih li provjerila njezino poznavanje forme teme s varijacijama. Ukoliko izvedba bude korektna, s točnim notama i ritmom te u ujednačenom tempu, pozabavit ćemo se manje uspjelim mjestima.

Za tečnu izvedbu ove skladbe potrebno je ovladati tehnikama sviranja položajnih figura bez podmetanja palca, dvohvata *non legato*, repeticije te različitim vrstama udara. Ovim ćemo se elementima izolirano baviti ukoliko budu predstavljali problem za tečnost izvedbe. Kroz cijelo to vrijeme paziti ću da učenica ima gibak zglob, odnosno da nije došlo do kočenja zgloba i ruke.

Ako učenica svlada dosad navedene parametre vratiti ćemo se na opažanje sličnosti, odnosno različitosti, pojedinih dijelova unutar skladbe. Naravno, riječ je o uočavanju promjena koje donosi svaka varijacija u odnosu na temu, a koje se manifestiraju u obliku promjene tonaliteta, tempa, dinamike, vrste udara ili sitnih melodijskih promjena teme. Kroz takvu analizu skladbe moći ćemo govoriti i o

fraziranju, odnosno o mikroudahu prije nove fraze ili malom agogičkom proširenju pri kraju neke fraze.

Za kraj ću s učenicom ponoviti na što bi kod kuće trebala obratiti pažnju ne bi li poboljšala svoju izvedbu.

Planirano vrijeme: 6 minuta

D. Pejačević: Uspavanka, op. 2

ZADACI

Obrazovni:

- prepoznati trodijelnu ABA formu
- prepoznati frazu

Funkcionalni:

- slušno prepoznati temu
- razvijati osjećaj za kretanje i razvoj melodije
- razvijati osjećaj za korištenje pedala
- razvijati izražajne sposobnosti učenika
- razvijati osjećaj za tonske boje

Odgojni:

- poticati unutarnji doživljaj djela
- poticati kreativnost

Ovu *Uspavanku* trodijelne forme hrvatska je skladateljica napisala u dobi od 12 godina. Nakon što podijelim tu zanimljivost s učenicom zamolit ću je da mi odsvira skladbu u cjelini. Ukoliko ne bude problema s notnim tekstom i točnim ritmom potaknut ću učenicu da pokuša pronaći iste dijelove skladbe te da odgonetne sličnosti unutar tih većih dijelova.

Tako ćemo zajedno uočiti da je skladba pisana u trodijelnoj, ABA, formi. Prvi A dio se sastoji od četiri male rečenice od kojih su prve dvije tematski i harmonijski iste, dok treća rečenica s istim melodijskim i ritmičkim sadržajem odlazi na drugi stupanj početnog *F-dura*. Četvrta rečenica tog A dijela u osnovnom tonalitetu ponavlja tematski materijal uz obogaćenje melodijske linije u obliku rastavljenih akorada te na posljednjoj dobi svog proširenja od dva takta modulira u paralelni *d-mol* u kojemu započinje B-dio ove skladbe. B-dio sadrži dvije četverotaktne fraze novog melodijskog materijala nakon čega slijedi most koji priprema povratak teme iz A dijela. Dvije rečenice su kao i na

početku skladbe identične, a nakon njih dolazi proširena sedmerotaktna rečenica koja koristeći glavni motiv *Uspavanke* skladbu privodi kraju.

Za tečnu izvedbu skladbe potrebno je ovladati tehnikama izvođenja rastvorbi, dvohvata *legato* i *arpeggio* akorada. Kod izvođenja rastvorbi najveći je problem u podmetanju palca i premetanju ruke koji s jedne strane osiguravaju *legato* izvedbu, ali također predstavljaju problem pri ujednačenom sviranju svih tonova rastvorbi. Zato ćemo, ukoliko bude bilo potrebno, izolirati jedan takt koji se kroz cijelu skladbu na sličan način ponavlja te ga izvježbati na načine položajnog sviranja bez podmetanja palca, a zatim ćemo te položaje povezati premetanjem ruke i podmetanjem palca, ali uz svjesno horizontalno popuštanje ručnog zgloba. Također će za cijelu skladbu biti važno diferenciranje melodije u odnosu na pratnju te oslušivanje vođenja fraze.

Formalna analiza skladbe pomoći će i u memorijskom osvještavanju te ćemo dobiti osnovu za fraziranje, odnosno agogičko usporavanje na krajevima rečenica. Zajedno ćemo doći do realizacije dinamičkih naputaka iz notnog teksta. Ukoliko učenica usvoji sve navedene elemente pokazat ću joj i način korištenja pedala čijom ćemo uporabom pospješiti nježan i pjevni karakter ove skladbe.

Na kraju će učenica ponoviti što treba kod kuće popraviti u izvedbi *Uspavanke*.

Planirano vrijeme: 6 minuta

Završetak

Na kraju sata pohvalit ću učenicu za napredak postignut na satu, provjeriti da li je sve shvatila i da li zna što će raditi kod kuće. Zahvalit ću se učenici na pažnji, dobroj suradnji i zalaganju. Zaželjet ću joj uspjeh u daljnjem školovanju i puno uživanja u glazbi.

Planirano vrijeme: 1 minuta